

Miệt Thứ – U Minh Nay Trở Thành Phố Thị Sầm Uất

Lâm Hoài Thạch

Ngày xưa, khi nói đến Miệt Thứ là người ta nghĩ đến những vùng đất hoang sơ ít có người đến sinh sống. Nhưng nay, địa danh Miệt Thứ – U Minh giờ không còn đúng nghĩa với tên của nó nữa. Miệt Thứ là tên chung chỉ vùng đất thuộc địa bàn các huyện An Biên, An Minh, Vĩnh Thuận và U Minh Thượng của tỉnh Kiên Giang nằm cặp sông Cái Lớn, chạy ra vịnh Rạch Giá rồi quặt trái xuống tới huyện U Minh của tỉnh Cà Mau. Toàn bộ miệt thứ trải dài trên 30 km kể từ sông Cái Lớn tới trung tâm huyện An Minh, rộng chừng 15 km tính từ bờ biển vào đất liền.

Người xưa theo mớic thứ tự của các con rạch đặt tên cho địa bàn, lần lượt là Thứ Nhứt, Thứ Hai, Thứ Ba... tới Thứ Mười Một. Lần hồi những “thứ” ấy được ráp với “miệt” (giống như miệt đồng, miệt vườn) trở thành “Miệt Thứ.” Rạch Thứ Nhứt chính là kênh xáng Xẻo Rô dài 35 km do người Pháp đào từ đầu thế kỷ 20 nằm dọc biển, cách bờ biển chừng 6 km, từ sông Cái Lớn cắt ngang mười con rạch hướng về Cà Mau để khai thác, vận chuyển tài nguyên của rừng U Minh như than được, trầm, mật ong...

Còn nhà văn Sơn Nam thì nói về vùng Miệt Thứ như vậy: Theo Đại Nam Nhứt Thống Chí, đó là vùng “Lâm Sác” hay vùng “Thập Câu,” trong dân gian còn gọi đó là Miệt Thứ được nằm ven vùng U Minh. Thập Câu là 10 con rạch có những địa danh như rạch Thứ Nhứt, rạch Thứ Hai..., đến rạch Thứ Mười. Tất cả đều chảy song song từ vùng đất thấp U Minh Thượng ra biển. Nhưng trong thực tế có hơn mười con rạch, do nhu cầu giao thông trên sông rạch, các cư dân bản xứ mới khai thác và khám phá thêm nhiều con rạch nhỏ, còn gọi là xẻo, như rạch Xẻo Vẹt, Xẻo Ngát, Chà Và Giã, Chà Và Thiệt, rạch Ô Heo, rạch Năm Bếp, rạch Kim Quy, và cũng có thêm những con kênh, như kênh Chín Rươi nằm giữa rạch Thứ Chín và Thứ Mười.

Trước đây Miệt Thứ là vùng rừng tràm có nhiều nước phèn quá khắc nghiệt, nên mới có câu “Muỗi kêu mà như sáo thổi, đĩa lênh tựa bánh canh” như trong lời bài hát “Em Về Miệt Thứ” của nhạc sĩ Hà Phương. Nơi này cũng là vùng đất hiểm trở với nhiều thú dữ và bệnh tật. Trên đường Nam tiến của những vị tiên bối, đây là điểm dừng chân cuối cùng của người dân Việt và một số người Hoa Kiều (người Minh Hương). Họ bắt đầu khai thác vùng này từ sau năm 1870.

Trung Tâm Thương Mại Chợ Thứ Mười Một, huyện An Minh, tỉnh Kiên Giang.

Bằng phương tiện xe ôm, chúng tôi đi từ đầu cầu sông Cái Bé, cách thành phố Rạch Giá, tỉnh Kiên Giang, khoảng 20 km, xuôi xuống miền Nam của quốc lộ 63. Khi qua khỏi cầu Cái Lớn là đến vùng Xẻo Rô. Vừa qua khỏi vùng miệt Thứ Nhì là đến Thị Trấn Thứ Ba, huyện An Biên, tỉnh Kiên Giang. Thị Trấn Thứ Ba dựa trên con kênh Thứ Ba của vùng Miệt Thứ giáp ranh với con kênh Cán Gáo, nối dài với sông Trẹm để về Cà Mau, mà ngày xưa địa điểm này được gọi là quận Kiên An, sau năm 1975, được đổi thành huyện An Biên.

Thị Trấn Thứ Ba ngày nay là một khu phố thị sầm uất, khác với gương mặt khắc nghiệt của vùng U Minh Thượng ngày nào. Một trung tâm kinh tế với nhiều cửa hàng buôn bán thực phẩm cũng như những dịch vụ cần thiết cho đời sống văn minh hiện nay. Trên đường xuôi Nam của vùng Miệt Thứ, chúng tôi ghé vào một quán bình dân bên đường chỉ có đề hàng chữ “Bún Cá Kiên Giang.” Bà Tư bán bún cá cho biết: Còn chừng khoảng hơn 5 cây số nữa là sẽ đến vùng Chợ Thứ Bảy thuộc xã Đông Thái, huyện An Biên, sẽ có nhiều cửa hàng bán đủ thứ như ở đây. Dân Miệt Thứ chúng tôi bây giờ không còn sống lam lũ như ngày xưa, vì qua thời chiến tranh nên công chuyện làm ăn cũng có nhiều thứ để cho mình sống bằng nghề buôn bán trên bờ. Nhưng có một số người cũng không bỏ được nghề làm ruộng và nuôi cua biển, tôm càng hay đóng ghe đi đánh bắt hải sản.

Đúng như lời bà Tư bán “Bún Cá Kiên Giang,” chúng tôi ghé ngay chợ Kênh Làng Thứ Bảy. Ngôi chợ này có địa thế đặc biệt là “tiền mặt lộ, hậu mặt sông,” cho nên hàng hóa trưng bày rất thích hợp cho hai mặt tiền: vừa trên bờ lộ xe vừa dưới sông cho ghe tàu. Dài cả gần một cây số đông đúc những cửa hàng bán rất nhiều loại

hàng hóa như trái cây, đặc sản cá, mắm đến thực phẩm chế biến... Kể cả những gian hàng quần áo may sẵn, hàng gia dụng cao cấp điện, điện tử, điện thoại cũng có trong khu chợ này.

Khu phố Thứ Ba, huyện An Biên.

Vùng Miệt Thứ còn được thiên nhiên đãi ngộ một kho tàng thực phẩm đặc sắc đã tồn tại quanh năm, suốt tháng từ xưa cho đến bây giờ như nai, chồn, chim, cua đinh, lươn, rùa, rắn, càn đước... Cũng nhờ vậy, những thực phẩm tươi sống trời ban này đã giúp cho dân Miệt Thứ kiếm sống hàng ngày, chẳng những cho những dân ở Miệt Thứ tiêu dùng mà còn được đưa về các tỉnh lỵ, kể cả Sài Gòn, để dùng làm mồi “bén” cho những tay ăn nhậu. Chú Tám Cua Biển, chuyên đặt cua biển, nói:

- Nói là đặt bắt cua biển chở tôi đến mấy ‘vuông cua’ (hồ nuôi cua) của chủ để mua lại, nhưng giá rẻ hơn, vì mình tự đặt lồng cua để bắt cua. Mùa này cua chưa lớn kịp nên giá còn hơi cao, tôi mua đến 150,000 đồng (\$6.4)/một ký loại cua thường, bán ra cũng được 200,000 đồng (\$8.5)/một ký.

Càng đi xuống phía Nam thì những chợ búa, khu thương mại, khu quán ăn, quán nhậu lại càng đông đúc hơn, chạy dài qua những những kênh Miệt Thứ Tám, Thứ Chín, Thứ Mười. Hồ nuôi cua biển và tôm càng xanh dài một cây số của ông Trần Minh Hoàng, huyện An Minh. Ông xe ôm Sáu Nhân thông báo:

- Đến Thứ Mười Một rồi ông ơi. Nơi này lúc trước là nơi khí ho, cò gáy ít ai đến sống tại vùng này, vì chiến tranh ác liệt lắm giữa người lính quốc gia và cộng sản.

Tôi nhìn quanh hai bên đường thấy rất nhiều cửa hàng tạp hóa, trái cây, thuốc tây, bánh kẹo, quán cà phê, quán ăn, quán nhậu, các cơ sở bán vật liệu xây dựng, và những các cửa hàng kinh doanh những dịch vụ điện thoại di động, điện tử, văn hóa phẩm,... Xe ôm đưa tôi đi qua một con cầu nhỏ, đến khu chợ của Thứ Mười Một thuộc huyện An Minh. Theo lời hướng dẫn của dân cố cựu, chúng tôi đến thăm những hồ chuyên nuôi cua biển, tôm càng xanh, tôm sú của huyện An Minh với mức thu hoạch hằng năm trên 50,000 tấn, chưa kể lượng cá đồng, cá biển, lươn, rắn, rùa trên 100,000 tấn nữa.

Tôi tự nói với mình: “*Đây không phải là vùng Miệt Thứ-Ung Minh Thượng nữa, vì với lượng khách ra vô ì xèo không ngớt. Đây là một tỉnh thành với nguồn kinh tế dồi dào vượt bậc.*”

Lâm Hoài Thạch